

Križevački učitelj, pedagog i pisac Kvirin Vidačić (1839–1906)

TOMISLAV BOGDANOVIĆ

Koruška 51

HR – 48 260 Križevci

tomislav.bogdanovic@gmail.com

Stručni rad

Professional paper

Primljeno / Received: 2. 11. 2020.

Prihvaćeno / Accepted: 17. 11. 2020.

U članku su prikazani i analizirani život te rad Križevčanina Kvirina Vidačića (1839–1906). Riječ je o istaknutom učitelju i pedagogu, koji je zbog svojega rada važan u povijesti grada Križevaca. Završio je učiteljsku školu u Zagrebu. Bio je među osnivačima Dobrovoljnog vatrogasnog društva u Križevcima i Pjevačkog društva »Zvono«. Od 1861. do umirovljenja 1890. godine bio je učitelj u križevačkoj pučkoj školi. Njezin ravnatelj bio je od 1877. do 1890. godine. Istražio je povijest Križevaca i pučke škole. Djelo Topografično-poviestne crte slob. i kr. grada Križevca objavio je 1886. godine. Napisao je brojne pedagoške članke koje je objavio u časopisu Napredak, prvom časopisu pedagoško-obrazovne struke u Hrvatskoj.

Ključne riječi: Kvirin Vidačić, Križevci, Opća pučka škola

1. Uvod

Kvirin Vidačić bio je ravnatelj križevačke pučke škole i autor djela *Topografično-poviestne crte slob. i kr. grada Križevca* objavljenog 1886. godine.¹ U njemu je prikazao povijest Križevaca do 1886. godine te zabilježio podatke o geografskom položaju, prirodnim obilježjima i stanovništvu tog grada. Vrijednost tog djela sastoji se i od toga što se Vidačić u njemu koristio podacima iz arhiva grada Križevaca, koji je kasnije uništen.² Ovaj rad posvećen je bibliografiji tog znamenitog Križevčanina.

Vidačić se rodio 30. ožujka 1839. godine u Križevcima. Nakon što je završio »malu realku« i dvogodišnji učiteljski tečaj, 1858. godine postao je učitelj.³ Najprije

je bio učitelj u Kašini, da bi već 1859. godine bio premješten u Bukevje,⁴ gdje je radio do 1861. godine, kada je imenovan za učitelja u Križevcima. U Križevcima je zamijenio učitelja Mirka Benkovića koji je dobio posao pisara u županiji. Učiteljski zbor je u prosincu 1861. godine Vidačića izabrao za knjižničara i povjerio mu zadatak uređenja te upravljanja knjižnicom.⁵

2. Vidačić kao knjižničar

Školska knjižnica djelovala je od 1856. godine, kada je u Križevcima izgrađena nova školska zgrada.⁶ Tom izgradnjom stekli su se uvjeti za rad u četiri razreda s četiri posebna učitelja te knjižnicom koju je vodio

¹ Kvirin Vidačić (sastavio), *Topografično-poviestne crte slob. i kr. grada Križevca* (Križevac: Tisak G.[ustava] Neubergera, [1886]); Kvirin Vidačić (sastavio), *Topografično-poviestne crte slob. i kr. grada Križevca*, predgovor Andro Mohorovičić, pretisak iz 1886. godine (Križevci: Ogranak Matice hrvatske Križevci, 1993).

² Josip Buturac, *Regesta za spomenike Križevaca i okolice 1134-1940* (Križevci: Skupština općine Križevci, 1991), str. 6.

³ Antun pl. Cuvaj od Carevdara (pribrao i uredio), *Građa za povijest školstva Kraljevinâ Hrvatske i Slavonije od najstarijih vremena do danas*, svezak IX. Drugo ispravljeno i popunjeno izdanje. Od 31. listopada 1888. do danas. (Zagreb: Trošak i naklada Kr.[aljevske] hrv.[atsko]-slav.[onsko]-dalm.[atinske] zem.[aljske] vlade, Odjela za bogoštovlje i nastavu, 1913), str. 414.

⁴ pl. Cuvaj od Carevdara (pribrao i uredio), *Građa za povijest školstva Kraljevinâ Hrvatske i Slavonije od najstarijih vremena do danas*, svezak IX., str. 414. Inače, Kašina je danas najstarije naselje gradske četvrti Sesvete u sklopu Grada Zagreba, a mjesto Bukevje nalazi se na području Zagrebačke županije u Općini Orle.

⁵ *Spomenica Obće pučke škole križevačke*, fond Osnovne škole »Vladimir Nazor« Križevci, str. 20; Vidačić (sastavio), *Topografično-poviestne crte slob. i kr. grada Križevca*, str. 53.

⁶ Zgrada je izgrađena pored župne crkve sv. Ane i bila je prva koja je u Križevcima građena s ciljem da u njoj bude smještena škola. Nastava se u njoj odvijala do početka 20 stoljeća. Današnja adresa te zgrade je Zakmardijeva ulica broj 5.

jedan učitelj.⁷ Od 1864. godine križevačka škola počinje objavljivati godišnje školske izvještaje, čija je tiskanja uglavnom financiralo Gradsko zastupstvo.⁸ U njima su se, među ostalim, tiskali i članci pojedinih učitelja. Jedan od njih bio je i Vidačić, koji je već u prvom broju izvještaja objavio tekst pod naslovom »Knjižnica«, a u kojem je opisao nastanak i djelovanje školske knjižnice.⁹

Tekst »Knjižnica« Vidačić je započeo tvrdnjom da je geslo 19. stoljeća *napredak*, jer je 19. stoljeće ono koje je stoljeće prosvjete. Napredovati se može tako da prenosimo znanje i iskustvo jedni drugima, a najbolje sredstvo za napredak Vidačić je vidio u knjigama i časopisima raznih struka. U nastavku teksta zaključio je sljedeće:

»Kad već treba svakom čoveku duhom vremena napred koracati, ako neće, da ostane čameć u tmini neznanstva: kud i kamo je potrebno većma učitelju, koji se neima samo brinuti za sebe, već za čitave generacije ljudskoga roda.«¹⁰

Potom je poručio da učitelji moraju puno čitati, jer će si tako bogatiti um znanjem, zatim da u općini u kojoj djeluju moraju prednjačiti primjerom u gospodarskim i drugim poslovima te da je svestrano obrazovanje učitelja nužno u onolikoj mjeri u kolikoj je nužan komadić kruha.¹¹ U obrazovanu učitelju vidio je onoga tko će napraviti temelje napretka. Knjigu je pak smatrao oruđem u tom procesu. Kada je promišljao o važnosti čitanja i knjiga, Vidačić je u odaslao sljedeću poruku:

»Kao što je telu potrebito svagdanje jelo, tako su i duši potrebite dobre knjige. Knjiga je luč života, hrana uma i mudrosti ljudske.«¹²

U preostalom dijelu teksta »Knjižnica« Vidačić je donio kratak pregled osnivanja školske knjižnice, za što najzaslužnijima smatra Gradsko poglavarstvo i tadašnjeg ravnatelja Dragutina Davida, koji je knjižnici poklonio 73 knjige. Na kraju teksta doznajemo da je Vidačić 1864. godine izradio pravila za knjižnicu, koja čekaju odobrenje, nakon čega će se knjižnicom moći koristiti cjelokupno građanstvo.¹³

3. Vidačić kao autor pedagoških djela

Tekst »Knjižnica« iz 1864. godine nije bio prvi objavljeni Vidačićev rad. Već tijekom prve školske godine rada u Križevcima, točnije 17. i 18. lipnja 1862. godine, u *Narodnim novinama* mu je u dva dijela otisnut članak »Misli o mieni učiteljah kod glavnih učionah«.¹⁴ Vidačić je u njemu izložio svoja promišljanja o jednoj od točaka Naredbe za javnu nastavu i obuku objelodanjene 23. ožujka 1855. godine, a u kojoj stoji da učitelji zajedno sa svojim učenicima također moraju prelaziti u viši razred. Pritom je pohvalio tu odredbu Naredbe, koja se, inače, do objave njegova teksta provodila uglavnom eksperimentalno. Uz to, iznio je brojne pogodnosti za učitelje i učenike u takvu pristupu poučavanja. Učitelji će time, naglašava Vidačić, biti upućeni u dosadašnji rad učenika, imat će potrebu za stalnim usavršavanjem, njihov rad neće biti monoton, moći će pratiti napredovanje učenika. Vidačić je u članku poručio da se ta »miena učitelja« provede u svim školama.¹⁵

U tekstovima koje je objavio u godišnjim izvještajima škole Vidačić je najčešće obrađivao teme kojima je čitaocima ukazivao na važnost obrazovanja i cjeloživotnog učenja. Tako je pisao o obrazovanju ženske omladine,¹⁶ kao i o obrazovanju obrtnika te seljaka.¹⁷ Pisao je i o nastavku školovanja nakon završene pučke škole te o

⁷ Tomislav Bogdanović, *Križevci u Prvome svjetskom ratu* (Zagreb-Križevci: Hrvatska akademija znanosti i umjetnosti. Zavod za znanstvenoistraživački i umjetnički rad Koprivničko-križevačke županije u Križevcima, 2018), str. 178.

⁸ Vidačić (sastavio), *Topografično-poviestne crte slob. i kr. grada Križevca*, str. 51.

⁹ Kvirin Vidačić, »Knjižnica«, u: *Pervo godišnje izvjestje glavne dečaćke i trivialne devojačke učione u Križevcu na koncu školske godine 1864.* (Zagreb: Narodna tiskarnica Dra. Ljudevita Gaja, 1864), str. 7–9.

¹⁰ Vidačić, »Knjižnica«, str. 7.

¹¹ Isto, str. 8.

¹² Isto.

¹³ Isto, str. 9.

¹⁴ Od jednog učitelja [Kvirin Vidačić], »Misli o mieni učiteljah kod glavnih učionah«, *Narodne novine* 28 (Zagreb, 1862), br. 138 (17. lipnja 1862), str. 367; Kvirin Vidačić, »Misli o mieni učiteljah kod glavnih učionah. (Konac.)«, *Narodne novine* 28 (Zagreb, 1862), br. 139 (18. lipnja 1862), str. 369.

¹⁵ Vidačić, »Misli o mieni učiteljah kod glavnih učionah. (Konac.)«, str. 369.

¹⁶ Kvirin Vidačić, »Crtime o uzgoju ženske mladeži«, u: *Godišnje izvještje gradske glavne dječaćke i devojačke učione u Križevcima na koncu školske godine 1868./9.* (Zagreb: Štamparna Dragutina Albrehta u Zagrebu, 1869), str. 5–7.

¹⁷ Kvirin Vidačić, »Što nam je najnuždnije?«, u: *Godišnje izvještje gradske glavne dječaćke i devojačke učione u Križevcima na koncu školske godine 1872./3.* (Zagreb: Brzotiskom Drag. Albrehta, 1873), str. 3–12.

nužnosti otvaranja realne gimnazije u Križevcima, čime bi se unaprijedilo križevačko školstvo.¹⁸ Stav o potrebi nastavka školovanja cjelokupnog stanovništva nakon završene pučke škole, i to bilo muškaraca bilo žena, zastupao je u članku iz 1888. godine.¹⁹ O važnosti čitanja i cjeloživotnog učenja izvijestio je 1880. godine.²⁰ O korištenju djece kao radne snage, izrabljivanju šegrta i preranog slanja djece u školu očitovao se 1881. godine.²¹ Tijekom 1883. godine objavio je promišljanja o koristi škole,²² koja je nadopunio onima o poželjnom ponašanju djece i o važnosti roditelja te roditeljskog doma za odgoj djece.²³ U članku iz 1887. godine negativno se izjasnio o raspadanju zadruga, o lihvarstvu i o njegovu utjecaju na učenike.²⁴ Inače, te Vidačićeve tekstove već je analizirala Đurđica Tinodi u članku »Osnovno školstvo u Križevcima na prijelazu iz 19. u 20. stoljeće« objavljenom 2011. godine.²⁵

Osim tekstova o obrazovanju i reformama tadašnjeg školstva, Vidačić je u godišnjim izvještajima objavio i članak koji se odnosi na povijest grada, kao i članak u kojem je obradio mjerne jedinice te mjerenje. U članku koji se odnosi na Križevce prikazao je njihovu povijest te geografska i gospodarska obilježja,²⁶ a njegove dijelove kasnije je koristio u djelu *Topografično-povijesne*

crte slob. i kr. grada Križevca, zbog čega se može zaključiti da je to djelo nastalo nakon dužeg i detaljnog proučavanja. U članku u kojem je obradio mjerne jedinice i mjerenje izlaže o novim metričkim mjerama koje su zakonom na snagu stupile 1. siječnja 1876. godine. Vrijednost tog članka je ta što uz povijest mjeriteljstva donosi i pregled novih mjera i vaga, kao i načine te primjere pretvorbe starih mjera u nove.²⁷

Osim u godišnjim školskim izvještajima, Vidačić je stavove o nužnosti reforme tadašnjeg školstva te obrazovanja iznosio i u *Napretku*, časopisu Hrvatskog pedagoško-književnog zbora. Tijekom 1876. godine tako je u tri dijela objavio članak »Važnost pismenih zadataka po obuku i uzgoj«.²⁸ U istom je časopisu 1881. godine u pet dijelova objavio predavanje koje je održao 2. rujna 1881. godine na sjednici Učiteljske skupštine u Križevcima pod naslovom »Fizikalna učila u pučkoj školi prema sadržaju hrv. čitanaka«.²⁹ Članak o metodici nastave koja se odnosila na nove mjere i vage objavio je 1875. godine,³⁰ dok je o problematici škole u kojoj se ponavljalo gradivo osnovne škole (*opetovnica*) članak objavio 1881. godine.³¹ U *Napretku* je objavio još i članke »Računstvo u pučkoj školi« (u dva dijela),³² »Realna

¹⁸ Kvirin Vidačić, »Znanje je moć«, u: *Godišnje izvješće obće pučke dječake i djevojačke škole u Križevcima na koncu školske godine 1877./8.* (Zagreb: Tiskom Lavoslava Hartmana i dr., 1878), str. 3–11.

¹⁹ Vidačić, »Znanje je moć«, str. 5–11.

²⁰ Kvirin Vidačić, »Čitajmo!«, u: *Godišnje izvješće obće pučke dječake i djevojačke škole u Križevcima na koncu školske godine 1879./80.* (Zagreb: Tiskom Lavoslava Hartmana i dr., 1880), str. 3–11.

²¹ Kvirin Vidačić, »Nepretjerivajmo«, u: *Godišnje izvješće obće pučke dječake i djevojačke škole u Križevcima na koncu školske godine 1880./1.* (Zagreb: Tiskom Lavoslava Hartmana i dr., 1881), str. 3–11.

²² Kvirin Vidačić, »Koja korist od škole?«, u: *Godišnje izvješće obće pučke dječake i djevojačke škole u Križevcima na koncu školske godine 1883./4.* (Križevci: Tiskom Gustava Neuberga, 1884, 1884), str. 3–10.

²³ Kvirin Vidačić, »Pozdrav«, u: *Godišnje izvješće obće pučke dječake i djevojačke škole u Križevcima na koncu školske godine 1884./5.* (Križevci: Tiskom Gustava Neuberga, 1885), str. 3–7.

²⁴ Kvirin Vidačić, »Koncem školske godine«, u: *Godišnje izvješće obće pučke dječake i djevojačke škole u Križevcima na koncu školske godine 1886./7.* (Križevci: Tiskom Gustava Neuberga, 1887), str. 3–15.

²⁵ Đurđica Tinodi, »Osnovno školstvo u Križevcima na prijelazu iz 19. u 20. stoljeće«, *Cris: časopis Povijesnog društva Križevci 13* (Križevci, 2011), str. 382–404.

²⁶ Kvirin Vidačić, »Grad Križevac. Topografičko-historička crtica«, u: *Godišnje izvješće obće pučke dječake i djevojačke škole u Križevcima na koncu školske godine 1878./9.* (Zagreb: Tiskom Lavoslava Hartmana i dr., 1879), str. 3–15.

²⁷ Kvirin Vidačić, »Metrička mjera«, u: *Godišnje izvješće gradske glavne dječake i djevojačke učione u Križevcima na koncu školske godine 1873./4.* (Zagreb: Brzotiskom Drag. Albrechta, 1873), str. 3–27.

²⁸ K.[virin] Vidačić, »Važnost pismenih zadataka po obuku i uzgoj«, *Napredak. Časopis za učitelje, uzgojitelje i sve prijatelje mladeži 17/16* (Zagreb, 1876), str. 241–243; K.[virin] Vidačić, »Važnost pismenih zadataka po obuku i uzgoj (Dalje.)«, *Napredak. Časopis za učitelje, uzgojitelje i sve prijatelje mladeži 17/17* (Zagreb, 1876), str. 257–259; K.[virin] Vidačić, »Važnost pismenih zadataka po obuku i uzgoj (Konac.)«, *Napredak. Časopis za učitelje, uzgojitelje i sve prijatelje mladeži 17/18* (Zagreb, 1876), str. 276–278.

²⁹ Kvirin Vidačić, »Fizikalna učila u pučkoj školi prema sadržaju hrv. čitanaka«, predavanje, koje je dne 2. rujna 1881. držao Kvirin Vidačić, rav. učitelj, u podžup. učiteljskoj skupštini u Križevcima, *Napredak. Časopis za učitelje, uzgojitelje i sve prijatelje mladeži 23* (Zagreb, 1882), br. 10, str. 156–158; br. 11, str. 175–178; br. 12, str. 187–190; br. 13, str. 208–210; br. 14, str. 220–221.

³⁰ K.[virin] Vidačić, »Metodički prinesci k početnomu računstvu s obzirom na novu mjeru i vagu«, *Napredak. Časopis za učitelje, uzgojitelje i sve prijatelje mladeži 16/34* (Zagreb, 1875), str. 529–533.

³¹ K.[virin] Vidačić, »Pitanje ob opetovnoj obuci«, razpravio u učiteljskoj skupštini podžupanije križevačke g. 1880., *Napredak. Časopis za učitelje, uzgojitelje i sve prijatelje mladeži 22/25* (Zagreb, 1881), str. 418–422.

³² Kvirin Vidačić, »Računstvo u pučkoj školi«, *Napredak. Časopis za učitelje, uzgojitelje i sve prijatelje mladeži 21/20* (Zagreb, 1880), str. 305–309; Kvirin Vidačić, »Računstvo u pučkoj školi (Konac.)«, *Napredak. Časopis za učitelje, uzgojitelje i sve prijatelje mladeži*

obuka u pučkoj školi« (u jedanaest dijelova)³³ i »Vriednost igre po uzgoj« (u dva dijela).³⁴

4. Vidačić kao reformator školstva i gospodarstva

U svojim člancima Vidačić je često ukazivao na važnost povezivanja škole i gospodarstva, što znači da je zastupao školovanje kojim bi se moglo unaprijediti gospodarstvo. Upravo zbog toga što su smatrali da je obrazovanje pokretač gospodarstva, učenici i učitelji Glavne dječake i trivijalne djevojačke škole iz Križevaca sudjelovali su 1864. godine na Zemaljskoj izložbi u Zagrebu sa svojim zadaćama, krasopisima, crtanjem i ručnim radovima. Škola je na toj izložbi nagrađena bakrenom medaljom. Učitelji Stjepan Rigler i Kvirin Vidačić na izložbi su sudjelovali s nacrtom križevačke školske zgrade.³⁵ Uz učiteljski rad i vođenje knjižnice, Vidačić je od 1869. godine držao poduku trgovačkim šegrtima uz naknadu od 100 forinti, ali ta predavanja prestala su 1874. godine, kada su trgovački i drugi šegrti počeli polaziti opetovnicu.³⁶ Vidačićeve tekstove o školovanju šegrtā analizirala je Đurđica Tinodi u već spomenutom članku »Osnovno školstvo u Križevcima na prijelazu iz 19. u 20. stoljeće«.³⁷

Vidačić je zajedno s ostalim križevačkim učiteljima sudjelovao na I. učiteljskoj skupštini u Zagrebu, pri čemu im je Gradsko zastupstvo doniralo 40 forinti, a pripomoglo je s 400 forinti organizaciju tog skupa.³⁸

Osim toga, učenici Glavne škole križevačke prezentirali su 1873. godine svoje radove na svjetskoj izložbi u Beču. Da bi njihov odlazak u Beč uopće bio moguć, pobrinulo se Gradsko zastupstvo, koje je doznalo potreban novac za materijal i putovanje. Uz to, Gradsko zastupstvo je sa svotom od 150 forinti financiralo i putovanje na izložbu učitelja Stjepana Hudeca. Odlazak Vidačića u Beč financirala je Kraljevska zemaljska vlada s iznosom od 100 forinti.³⁹

Tijekom 1877. godine, točnije 9. rujna, Vidačić je imenovan ravnajućim učiteljem dječake i djevojačke škole. Deset dana kasnije, 19. rujna 1877. godine, položio je propisanu zakletvu i počeo obnašati dužnosti ravnatelja Opće pučke škole križevačke.⁴⁰ Međutim, i nadalje je predavao učenicima, često mijenjao kolege na bolovanju, a jedno vrijeme rukovodio je i poslovima u školskom vrtu.⁴¹ Zbog takva angažmana 1879. godine pohvalio ga je Školski odbor. Tijekom lipnja 1883. godine pohvaljen je pak Dekretom Kraljevske zemaljske vlade zbog »revnog službovanja«.⁴²

Na III. učiteljskoj skupštini održanoj 1878. godine u Osijeku Vidačić je bio izvjestitelj jednog od raspravnih pitanja. Skupštinu je otvorio Ivan Filipović, a na njoj je sudjelovalo 600 učitelja. Vidačić je na sjednici Skupštine pod trećom točkom dnevnog reda konstatirao da »za sada dakle nije opravdan prigovor, da je škola kriva moralnomu i materijalnomu propadanju naroda.«⁴³ U izlaganju Vidačić obrazlaže da su glavni problemi tadašnjeg društva u pohlepi, siromaštvu, slabom obrazovanju stanovništva i propadanju zadruga, a da su za to

21/21 (Zagreb, 1880), str. 324–326.

³³ Kv.[irin] Vidačić, »Realna obuka u pučkoj školi«, *Napredak. Časopis za učitelje, uzgojitelje i sve prijatelje mladeži* 18 (Zagreb, 1877), br. 19, str. 296–298; br. 20, str. 310–312; br. 21, str. 327–329; br. 22, str. 345–347; br. 23, str. 360–361; br. 24, str. 375–377; br. 25, str. 393–396; br. 26, str. 410–412; br. 27, str. 427–428; br. 28, str. 440–442; Kvirin Vidačić, »Realna obuka u pučkoj školi«, *Napredak. Časopis za učitelje, uzgojitelje i sve prijatelje mladeži* 19/33 (Zagreb, 1878), str. 526–530.

³⁴ Kv.[irin] Vidačić, »Vriednost igre po uzgoj«, čitao prigodom učit. sastanka dne 3. srpnja u Koprivnici, *Napredak. Časopis za učitelje, uzgojitelje i sve prijatelje mladeži* 18/29 (Zagreb, 1877), str. 449–453; Kv.[irin] Vidačić, »Vriednost igre po uzgoj (Konac)«, čitao prigodom učit. sastanka dne 3. srpnja u Koprivnici, *Napredak. Časopis za učitelje, uzgojitelje i sve prijatelje mladeži* 18/30 (Zagreb, 1877), str. 471–474.

³⁵ *Spomenica Obće pučke škole križevačke*, str. 25.

³⁶ Vidačić (sastavio), *Topografično-poviestne crte slob. i kr. grada Križevca*, str. 57.

³⁷ Tinodi, »Osnovno školstvo u Križevcima na prijelazu iz 19. u 20. stoljeće«, str. 398: »Vidačić negoduje i zbog položaja šegrtā koji nemaju poticajno obrazovno okruženje. Da bi se to barem donekle promijenilo, predlaže nabavljanje strukovnih časopisa ili osnivanje obrtničkih literarnih društava. U suprotnom, vjerojatno zaključujući na temelju viđenih primjera, predviđa propast tako nastalih kalifa jer oni ne napreduju u svom zanatu, već bivaju potisnuti od konkurencije. Iz navedenih razloga iskazuje zadovoljstvo povodom otvaranja šegrtske škole u Križevcima 1886. godine. Navodi kako je Gradsko poglavarstvo nabavilo sve potrebno za školu, pa i besplatna nastavna sredstva za šegrtā. Posebno hvali postojanje posebne obuke za trgovačke šegrtā. Također, kori obrtnike koji se ne slažu s time da šegrtā pohađaju školu.«

³⁸ *Spomenica Obće pučke škole križevačke*, str. 38; Vidačić (sastavio), *Topografično-poviestne crte slob. i kr. grada Križevca*, str. 58.

³⁹ *Spomenica Obće pučke škole križevačke*, str. 42; Vidačić (sastavio), *Topografično-poviestne crte slob. i kr. grada Križevca*, str. 59.

⁴⁰ Vidačić (sastavio), *Topografično-poviestne crte slob. i kr. grada Križevca*, str. 63.

⁴¹ Isto, str. 64 i 66.

⁴² Isto, str. 64, 65 i 67.

⁴³ [s. n.], »Skupština hrvatskih učitelja. II. sjednica držana 5. rujna.«, *Branislav. List za politiku i narodno gospodarstvo* 1 (Osiek, 1878), br. 31 (8. rujna 1878), od prvog stupca prve stranice do drugog stupca druge stranice, na prvom stupcu prve stranice.

uvelike krivi i »‘razni dotepusi’«. Pritom je zaključio da je glavna poluga razvoja društva gospodarstvo te da svi trebaju raditi na njegovu razvoju, posebice učitelji, a da za moralno i materijalno propadanje naroda nipošto ne može biti kriva škola.⁴⁴

Da je Vidačić bio u pravu, svjedoči opširan tekst objavljen 1884. godine u *Narodnim novinama*.⁴⁵ Naime, križevačko je učiteljstvo na županijskoj razini pokrenulo veliku izložbu ženskog ručnog rada, pisanih radova, slikanja, raznih rukotvorina od drva i slame, proizvoda od voća, grožđa i meda iz školskih vrtova i pčelinjaka iz svih škola križevačke i koprivničke podžupanije, kao i iz istoimenih gradova. Cilj izložbe bio je taj da se školu, ponajprije pučku (osnovnu), tadašnjom modernom pedagogijom ustroji tako da učenike uputi i pripremi za praktičan život, pa da iz skupine pojedinaca učini radni naraštaj. Izložba je organizirana po uzoru na razvijene zemlje Europe. Održana je od 22. do 24. rujna 1884. godine, a posjetilo ju je otprilike pet tisuća osoba iz Križevaca, Varaždina, Koprivnice, Bjelovara, Zagreba i njihove okolice. Organizacija i provedba Hrvatske školske županijske izložbe povjerena je Školskom odboru Opće pučke škole križevačke, čiji je ravnajući učitelj bio Vidačić.⁴⁶ O važnosti te izložbe svjedoče i zapisi u *Spomenici Obće pučke škole križevačke*.⁴⁷

5. Vidačićevo umirovljenje i smrt

Vidačić je umirovljen je 1. listopada 1890. godine.⁴⁸ Tada je i započela nastava u školskoj 1890./1891. godini. Vidačić se pozdravio s učenicima i kolegama, a život je nastavio s obitelji u Zagrebu. Inače, Cuvaj je pogriješio kada je zapisao da je Vidačić umirovljen 1888. godine.⁴⁹ Naime, u *Spomenici Obće pučke škole križevačke* stoji da je u školskim godinama 1888./1889. i 1889./1890. bio ravnajući učitelj.⁵⁰ U *Spomenici* stoji i to da se učenici i učitelji često sjete svojega učitelja i kolege te da mu poručuju sljedeće:

»[...] neka dobri Bog g. Vidačiću naplati njegovo nastojanje, njegov mar i rad oko što boljeg razvitka ovog zavoda, koji je ulagao i kao učitelj i kao ravnatelj kroz punih trideset ljeta! Hvala mu.«⁵¹

Kvirin Vidačić umro je 8. listopada 1906. godine u 67. godini života. Sahranjen je na skupnom groblju zagrebačkog Mirogoja.⁵² Na njegovu su pogrebu u ime Učiteljskog zbora Opće pučke škole križevačke bili Maksimilijan Juričić i Matija Mirt. Vijest o njegovoj smrti zabilježena je i u *Spomenici Obće pučke škole križevačke*, u kojoj je zapisano sljedeće:

»Pokojnik je bio u svoje vrijeme pregnutljiv revnik, te vrsna sila u našem školstvu. On se je dobrano bavio kao učitelj pedagoškom književnosti, te se je na tom polju pokazao dobrim praktičnim radnikom. Za njegov rad i patnje u teškom učiteljskom zvanju neka mu Bog plati i laka mu bila crna zemlja u kojoj se za vijeke smirio.«⁵³

5. Zaključak

Kvirin Vidačić bio je istaknuti križevački učitelj i pedagog koji je odigrao vrlo značajnu ulogu u modernizaciji i popularizaciji školstva. Njegov najveći doprinos bio je taj što je ukazivao na važnost čitanja i školovanja djece u vremenima u kojima su brojni roditelji smatrali da to djeci nije potrebno. Velike napore ulagao je u reformu tadašnjeg školstva, koje bi učenicima uz osnovna znanja trebalo dati i praktična. Uz osnovno obrazovanje poticao je i obrazovanje odraslih, posebice obrtnika i seljaka. Smatrao je da mogu biti konkurentni samo onda ako su obrazovani i ako moderniziraju svoju proizvodnju. Promišljanja o reformi i važnosti obrazovanja često je iznosio na učiteljskim skupovima, kao i u člancima koje je objavljivao u časopisu *Napredak*. Djelujući tijekom druge polovice 19. stoljeća, koje se naziva i stoljećem modernizacije, Vidačić se svojim radom itekako uklopio u duh vremena.

⁴⁴ [s. n.], »Skupština hrvatskih učitelja. II. sjednica držana 5. rujna.«, na prvom stupcu prve stranice.

⁴⁵ — — — ić. [Kvirin Vidačić?], »Novi pokret na polju školskom«, *Narodne novine* 50 (Zagreb, 1884), br. 245 (22. listopada 1884), od prvog stupca četvrte stranice do prvog stupca pete stranice.

⁴⁶ — — — ić. [Kvirin Vidačić?], »Novi pokret na polju školskom«, na prvom stupcu pete stranice.

⁴⁷ *Spomenica Obće pučke škole križevačke*, str. 128 i 129.

⁴⁸ Isto, str. 214.

⁴⁹ pl. Cuvaj od Carevdara (pribrao i uredio), *Građa za povijest školstva Kraljevinâ Hrvatske i Slavonije od najstarijih vremena do danas*, svezak IX., str. 414.

⁵⁰ *Spomenica Obće pučke škole križevačke*, str. 182–214.

⁵¹ Isto, str. 214.

⁵² *Narodne novine* 72 (Zagreb, 1906), br 233 (utorak, 9. listopada 1906).

⁵³ *Spomenica Obće pučke škole križevačke*, str. 594 i 595.

6. Popis citirane literature

- Bogdanović, Tomislav. 2018. *Križevci u Prvome svjetskom ratu* (Zagreb-Križevci: Hrvatska akademija znanosti i umjetnosti. Zavod za znanstvenoistraživački i umjetnički rad Koprivničko-križevačke županije u Križevcima, 2018).
- Buturac, Josip. 1991. *Regesta za spomenike Križevaca i okolice 1134-1940* (Križevci: Skupština općine Križevci, 1991).
- pl. Cuvaj od Carevdara, Antun (pribrao i uredio). 1913. *Građa za povijest školstva Kraljevinâ Hrvatske i Slavonije od najstarijih vremena do danas*, svezak IX. Drugo ispravljeno i popunjeno izdanje. Od 31. listopada 1888. do danas. (Zagreb: Trošak i naklada Kr.[aljevske] hrv.[atsko]-slav.[onsko]-dalm.[atinske] zem.[aljske] vlade, Odjela za bogoštovlje i nastavu, 1913).
- [s. n.]. 1878. »Skupština hrvatskih učitelja. II. sjednica držana 5. rujna.«, *Branislav. List za politiku i narodno gospodarstvo* 1 (Osiek, 1878), br. 31 (8. rujna 1878), od prvog stupca prve stranice do drugog stupca druge stranice.
- Spomenica Obće pučke škole križevačke*, fond Osnovne škole »Vladimir Nazor« Križevci.
- Tinodi, Đurđica. 2011. »Osnovno školstvo u Križevcima na prijelazu iz 19. u 20. stoljeće«, *Cris: časopis Povijesnog društva Križevci* 13 (Križevci, 2011), str. 382–404.
- Od jednog učitelja [Vidačić, Kvirin]. 1862. »Misli o mieni učiteljah kod glavnih učionah«, *Narodne novine* 28 (Zagreb, 1862), br. 138 (17. lipnja 1862), str. 367.
- Vidačić, Kvirin. 1862. »Misli o mieni učiteljah kod glavnih učionah. (Konac.)«, *Narodne novine* 28 (Zagreb, 1862), br. 139 (18. lipnja 1862), str. 369.
- Vidačić, Kvirin. 1864. »Knjižnica«, u: *Pervo godišnje izvjestje glavne dečaćke i trivialne devojačke učione u Križevcu na koncu školske godine 1864.* (Zagreb: Narodna tiskarnica Dra. Ljudevita Gaja, 1864), str. 7–9.
- Vidačić, Kvirin. 1869. »Crtice o uzgoju ženske mladeži«, u: *Godišnje izvješće gradske glavne dječaćke i devojačke učione u Križevciah na koncu školske godine 1868./9.* (Zagreb: Štamparna Dragutina Albrechta u Zagrebu, 1869), str. 5–7.
- Vidačić, Kvirin. 1873. »Što nam je najnuždnije?«, u: *Godišnje izvješće gradske glavne dječaćke i devojačke učione u Križevciah na koncu školske godine 1872./3.* (Zagreb: Brzotiskom Drag. Albrechta, 1873), str. 3–12.
- Vidačić, Kvirin. 1874. »Metrička mjera«, u: *Godišnje izvješće gradske glavne dječaćke i devojačke učione u Križevciah na koncu školske godine 1873./4.* (Zagreb: Brzotiskom Drag. Albrechta, 1873), str. 3–27.
- Vidačić, K.[virin]. 1875. »Metodički prinesci k početnomu računstvu s obzirom na novu mjeru i vagu«, *Napredak. Časopis za učitelje, uzgojitelje i sve prijatelje mladeži* 16/34 (Zagreb, 1875), str. 529–533.
- Vidačić, K.[virin]. 1876. »Važnost pismenih zadataka po obuku i uzgoj«, *Napredak. Časopis za učitelje, uzgojitelje i sve prijatelje mladeži* 17 (Zagreb, 1876), br. 16, str. 241–243; br. 17, str. 257–259; br. 18, str. 276–278.
- Vidačić, Kv.[irin]. 1877. »Realna obuka u pučkoj školi«, *Napredak. Časopis za učitelje, uzgojitelje i sve prijatelje mladeži* 18 (Zagreb, 1877), br. 19, str. 296–298; br. 20, str. 310–312; br. 21, str. 327–329; br. 22, str. 345–347; br. 23, str. 360–361; br. 24, str. 375–377; br. 25, str. 393–396; br. 26, str. 410–412; br. 27, str. 427–428; br. 28, str. 440–442.
- Vidačić, Kv.[irin]. 1877. »Vriednost igre po uzgoj«, čitao prigodom učit. sastanka dne 3. srpnja u Koprivnici, *Napredak. Časopis za učitelje, uzgojitelje i sve prijatelje mladeži* 18 (Zagreb, 1877), br. 29, str. 449–453; br. 30, str. 471–474.
- Vidačić, Kvirin. 1878. »Realna obuka u pučkoj školi«, *Napredak. Časopis za učitelje, uzgojitelje i sve prijatelje mladeži* 19/33 (Zagreb, 1878), str. 526–530.
- Vidačić, Kvirin. 1878. »Znanje je moć«, u: *Godišnje izvješće obće pučke dječaćke i djevojačke škole u Križevciah na koncu školske godine 1877./8.* (Zagreb: Tiskom Lavoslava Hartmana i dr., 1878), str. 3–11.
- Vidačić, Kvirin. 1879. »Grad Križevac. Topografičko-historička crtica«, u: *Godišnje izvješće obće pučke dječaćke i djevojačke škole u Križevciah na koncu školske godine 1878./9.* (Zagreb: Tiskom Lavoslava Hartmana i dr., 1879), str. 3–15.
- Vidačić, Kvirin. 1880. »Računstvo u pučkoj školi«, *Napredak. Časopis za učitelje, uzgojitelje i sve prijatelje mladeži* 21 (Zagreb, 1880), br. 20, str. 305–309; br. 21, str. 324–326.
- Vidačić, Kvirin. 1880. »Čitajmo!«, u: *Godišnje izvješće obće pučke dječaćke i djevojačke škole u Križevciah na koncu školske godine 1879./80.* (Zagreb: Tiskom Lavoslava Hartmana i dr., 1880), str. 3–11.
- Vidačić, K.[virin]. 1881. »Pitanje ob opetovnoj obuci«, razpravio u učiteljskoj skupštini podžupanije križevačke g. 1880., *Napredak. Časopis za učitelje, uzgojitelje i sve prijatelje mladeži* 22/25 (Zagreb, 1881), str. 418–422.

Vidačić, Kvirin. 1881. »Nepretjerivajmo«, u: *Godišnje izvješće obće pučke dječanske i djevojačke škole u Križevcima na koncu školske godine 1880./1.* (Zagreb: Tiskom Lavoslava Hartmana i dr., 1881), str. 3–11.

Vidačić, Kvirin. 1882. »Fizikalna učila u pučkoj školi prema sadržaju hrv. čitanka«, predavanje, koje je dne 2. rujna 1881. držao Kvirin Vidačić, rav. učitelj, u podžup. učiteljskoj skupštini u Križevcima, *Napredak. Časopis za učitelje, uzgojitelje i sve prijatelje mladeži* 23 (Zagreb, 1882), br. 10, str. 156–158; br. 11, str. 175–178; br. 12, str. 187–190; br. 13, str. 208–210; br. 14, str. 220–221.

— — — ić. [Vidačić, Kvirin?]. 1884. »Novi pokret na polju školskom«, *Narodne novine* 50 (Zagreb, 1884), br. 245 (22. listopada 1884), od prvog stupca četvrte stranice do prvog stupca pete stranice.

Vidačić, Kvirin. 1884. »Koja korist od škole?«, u: *Godišnje izvješće obće pučke dječanske i djevojačke škole u Križevcima na koncu školske godine 1883./4.* (Križevci: Tiskom Gustava Neuberga, 1884), str. 3–10.

Vidačić, Kvirin. 1885. »Pozdrav«, u: *Godišnje izvješće obće pučke dječanske i djevojačke škole u Križevcima na koncu školske godine 1884./5.* (Križevci: Tiskom Gustava Neuberga, 1885), str. 3–7.

Vidačić, Kvirin (sastavio). 1886. *Topografično-poviestne crte slob. i kr. grada Križevca* (Križevac: Tisak G.[ustava] Neuberga, [1886]).

Vidačić, Kvirin. 1887. »Koncem školske godine«, u: *Godišnje izvješće obće pučke dječanske i djevojačke škole u Križevcima na koncu školske godine 1886./7.* (Križevci: Tiskom Gustava Neuberga, 1887), str. 3–15.

Vidačić, Kvirin (sastavio). 1993. *Topografično-poviestne crte slob. i kr. grada Križevca*, predgovor Andro Mohorovičić, pretisak iz 1886. godine (Križevci: Ogranak Matice hrvatske Križevci, 1993).

Kvirin Vidačić (1839–1906): A Teacher, Pedagogue and Writer from Križevci

Summary

This article presents and analyses the life and work of Kvirin Vidačić (1839–1906). He was a prominent teacher and pedagogue, whose importance in the history of Križevci stems from his work. He graduated from teaching school in Zagreb and was one of the founders of the Voluntary Fire Brigade in Križevci, as well as the Choral Society “Zvono”. From 1861 until his retirement in 1890, he was a teacher at the public school in Križevci. He was its headmaster from 1877 to 1890. He researched the history of Križevci and the public school. The work *Topografično-poviestne crte slob. i kr. grada Križevca* (*Topographical and Historical Features of the Free and Royal Town of Križevci*) was published in 1886. Vidačić wrote numerous pedagogical articles, which were published in the journal *Napredak*, the first journal of the pedagogical-educational profession in Croatia.

Keywords: Kvirin Vidačić, Križevci, General Public School